

Nr 49.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående pension å allmänna indragningsstaten till extra tjänstemannen å järnvägsstyrelsens statistiska kontor Gustaf Elias Erdmann; given Stockholms slott den 25 januari 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att extra tjänstemannen å järnvägsstyrelsens statistiska kontor Gustaf Elias Erdmann må från och med månaden näst efter den, då hans anställning vid statens järnvägar upphör, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension till belopp av 1,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Schotte.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25
januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde:

I skrivelse den 26 november 1917 har järnvägsstyrelsen gjort framställning om beredande av pension åt extra tjänstemannen å styrelsens statistiska kontor Gustaf Elias Erdmann.

Frågan om beredande av pension åt Erdmann har redan förut, med anledning av framställning från järnvägsstyrelsen den 31 januari 1912, varit föremål för statsmakternas prövning.

Järnvägsstyrelsen den 31 januari 1912.

I sistnämnda framställning anförde järnvägsstyrelsen, bland annat, följande:

»Erdmann, som är född den 26 september 1845, innehade vid statens inköp år 1896 av Landskrona—Ängelholms järnväg befattning dels såsom trafikchef, tillika ban- och maskiningenjör, vid nämnda järnväg, dels ock såsom trafikchef vid Landskrona och Hälsingborgs järnvägar. Enligt kontraktet mellan järnvägsstyrelsen och Landskrona—Ängelholms järnvägsaktiebolag angående inlösen av järnvägen skulle de vid denna järnväg anställda tjänstemän och betjante äga rätt att övergå i statens järnvägars tjänst utan minskning av innehavande löneförmåner och utan att i övrigt inträda i försämrad tjänsteställning, dock med förbehåll, bland annat, att de åtnöjde sig med de med deras innehavande befattningar jämförliga sådana, som styrelsen ansåge lämpligt åt dem anförtro, samt att de underkastade sig alla för statens järnvägspersonal gällande reglementen och instruktioner samt villkor för antagande, bibehållande av anställning, befordran och entledigande. I överensstämmelse härmed uppbar Erdmann efter sitt inträde i statens järnvägars tjänst samma arvode som i sin förutvarande befattning såsom trafikchef vid Landskrona—Ängelholms järnväg eller 2,600 kronor om året, och bestodo Erdmanns åligganden i att biträda vid uppgörandet av de förslag och utredningar rörande bandelen Landskrona—Ängelholm och rörande statsverkets äganderätt till västkustbanans jordområden med mera dylikt, som genom bandirektörens vid västkustbanans försorg skulle uppgöras. I sin befattning såsom trafikchef vid Landskrona och Hälsingborgs järnvägar kvarstod Erdmann till år 1901, då han på begäran erhöll avsked. Honom tilldelades därvid från nämnda järnvägars pensionsinrättning en årlig pension av 2,730 kronor.

Efter upphörandet av Erdmanns anställning vid nämnda enskilda järnvägar förflyttades Erdmann enligt styrelsens beslut den 29 juli 1901 till tjänstgöring å styrelsens banbyrå från och med den 1 augusti samma år, och skulle han för sin tjänstgöring därstädes åtnjuta den årliga avlöning av 2,600 kronor, som han under sin förutvarande tjänstgöring vid statens järnvägars tredje distrikt ägt uppbara. Den 1 september 1907 blev, med anledning av löneregleringen för statens järnvägars personal i allmänhet samt tjänstetidens utsträckning, Erdmanns årsavlöning höjd till 3,600 kronor.

I jämförelse med den övriga med västkustbanan övertagna personalen, som anställdes i ordinarie tjänst vid statens järnvägar från ingången av år 1896 och beträffande vars pensionering särskilda bestämmelser meddelats genom nämnda brev den 6 juni 1902, intager Erdmann en undantagsställning.

I början av år 1902 anhöll visserligen Erdmann hos styrelsen, under åberopande av bestämmelserna i ovanberörda kontrakt, att honom måtte anvisas en med hans befattning vid den inlösta järnvägen jämförlig ordinarie tjänst vid statens järnvägar samt att han, i likhet med vad som skett beträffande den övriga genom västkustbanans inköp i statens järnvägars tjänst övertagna personalen, måtte komma i åtnjutande av de förmåner, som enligt gällande reglementen och bestämmelser tillkomme den vid statsbanan anställda personalen.

Å denna framställning meddelade emellertid styrelsen den 11 mars 1902 följande i dess protokoll för nämnda dag intagna beslut:

»Då, enligt vad som låge i sakens egen natur och jämväl framginge av den riksdagens beslut i ärendet föregående behandlingen av frågan om inköp för statens järnvägars räkning av de järnvägar, som utgjorde den s. k. västkustbanan, ovan angivna rättigheter och förmåner måste anses hava tillerkänts de vid ifrågasvarande järnvägar anställda befattningshavare, endast för så vitt de inom viss föreskriven tid anmälde sig till övergång i statens järnvägars tjänst med skyldig-

het för dem att uteslutande ägna sig åt denna tjänst, vilken alltså icke finge antagas endast såsom en bisyssla;

då Erdmann vid den tid, då Landskrona—Ängelholms järnväg övergick i statens hand, innehade såsom sin huvudsakligaste tjänst befattningen såsom trafikchef vid Landskrona och Hälsingborgs järnvägar, i vilken befattning Erdmann kvarstått till den 8 januari 1901, då han från densamma erhållit avsked på där- om gjord ansökan, till stöd för vilken ansökan åberopats läkarbetyg, utvisande att Erdmann vore lidande av neurasteni i så hög grad, att vederbörande läkare icke ansåge honom kunna förrätta de ofta enerverande göromål, som funnes vid skötandet av en järnväg;

och då i varje fall någon befattning vid statens järnvägar motsvarande trafikchefs- samt ban- och maskiningenjörstjänst icke funnes med avlöning till det belopp, 2,600 kronor, som Erdmann uppburit för sin ifrågavarande bitjänst vid Landskrona—Ängelholms järnväg;

fann kungl. styrelsen Erdmanns förevarande ansökan icke till någon kungl. styrelsens åtgärd föranleda.»

Styrelsen framhöll vidare i sin skrivelse den 31 januari 1912, att Erdmann då varit anställd i statens järnvägars tjänst i 16 år, samt erinrade, att enligt de grunder, som av 1906 och 1909 års riksdagar tilllämpats vid beviljande av pensioner åt vissa extra ordinarie tjänstemän vid statens järnvägar, pensionerna bestämts till ungefärligen hälften av vederbörandes avlöningsförmåner vid avskedstagandet samt att för tjänstemän, som icke uppnått 60 levnads- och 30 tjänstår, pensionen syntes böra minskas med en trettiondel för varje felande tjänstår. Styrelsen hemställde i anslutning härtill, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Erdmann finge från och med månaden näst efter den, då hans anställning vid statens järnvägar upphörde, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension till ett avrundat belopp av 1,000 kronor.

1912 års
riksdag.

I enlighet med styrelsens hemställan blev proposition avlåten till 1912 års riksdag. Vid ärendets behandling därstädes tillstyrktes Kungl. Maj:ts framställning av bankoutskottet men blev, sedan kamrarna stannat i olika beslut, vid gemensam votering avslagen.

Järnvägsstyrelsen den 26
november
1917.

I sin förevarande skrivelse upprepar järnvägsstyrelsen till en början vad styrelsen år 1912 meddelade beträffande Erdmann samt anför därutöver följande:

»Den 28 maj 1912 beslöt styrelsen uppsäga Erdmann, som under året uppnådde 67 levnadsår, från innehavande anställning vid statens järnvägar med utgången av december månad 1912.

I skrivelse den 26 oktober 1912 anförde Erdmann hos styrelsen, att, då han icke jämlikt kontraktets bestämmelser erhållit någon ordinarie befattning vid statens järnvägar, utan styrelsen i stället till honom utbetalat en årlig ersättning för hans mistade löneförmåner vid Landskrona—Ängelholms järnväg, han icke

vore skyldig att underkasta sig de i kontraktet omförmälda reglementen och instruktioner för statens järnvägspersonal jämte övriga villkor för entledigande eller dylikt samt följaktligen ej heller vore förpliktad att avstå från den honom tillkommande ersättningen. På grund härav anhöll Erdmann om tillstånd att från och med den 2 januari 1913 fortfarande få tjänstgöra hos styrelsen med bibehållande av sina förutvarande löneförmåner eller, därest detta icke kunde bifallas, om upplysning rörande tid och plats för blivande utbetalning av den honom tillkommande ersättningen för mistade löneförmåner vid Landskrona—Ängelholms järnväg.

Häröver fattade styrelsen den 10 december 1912 beslut, varigenom styrelsen utlät sig sålunda:

'Då Erdmann vid statens övertagande av Landskrona—Ängelholms järnväg måste anses hava övergått i statens järnvägars tjänst, ehuru någon ordinarie befattning, motsvarande den av honom vid nämnda järnväg innehavda, icke kunnat beredas honom;

då vid sådant förhållande det till Erdmann av statens järnvägar årligen utbetalda beloppet utgjorde arvode för den tjänst, han ostridigt utövat vid statens järnvägar, och således ej kunde betraktas såsom ersättning för mistade inkomster vid Landskrona—Ängelholms järnväg, därom för övrigt ingen överenskommelse föreläge;

då Erdmann genom att begagna sig av den i kontraktet mellan styrelsen och Landskrona—Ängelholms järnvägsaktiebolag vederbörande tjänstemän medgivna rätt att övergå i statens järnvägars tjänst tillika vore enligt i samma kontrakt stadgat förbehåll underkastad alla för statens järnvägspersonal gällande reglementen och instruktioner samt villkor för antagande, bibehållande av anställning och entledigande;

då Erdmann, som icke innehade ordinarie befattning och således jämlikt § 77 mom. 7 i gällande instruktion för styrelsen med underlydande distriktsförvaltningar kunde av styrelsen omedelbart entledigas, uppnått den levnadsålder, då beträffande ordinarie tjänsteman i styrelsen med befattning, motsvarande den av honom innehavda, skyldighet att avgå från tjänsten inträdde; samt

då styrelsen gjort framställning om beredande av pension åt Erdmann vid avgång från tjänsten, men denna framställning blivit av statsmakterna avslagen; funne styrelsen Erdmanns förevarande framställning icke kunna till någon styrelsens åtgärd föranleda.' »

Över järnvägsstyrelsens beslut anförde Erdmann besvär samt yrkade, att Kungl. Maj:t måtte förstärka styrelsen att till honom fortfarande årligen utbetala ett belopp av 2,600 kronor.

Genom utslag den 15 april 1913 utlät sig Kungl. Maj:t i regeringsrätten sålunda:

Genom kontrakt den 24 december 1895 tillförsäkrades Erdmann rätt att övergå i statens järnvägars tjänst utan minskning av de löneförmåner, han då innehade, och utan att i övrigt inträda i försämrad tjänsteställning. Enligt vad upplyst blivit, anmäldes också i vederbörlig tid och ordning, att Erdmann önskade övergå i statens järnvägars tjänst. De löneförmåner, Erdmann vid berörda tid innehade,

utgjorde 2,600 kronor årligen. Av vad sålunda förekommit finge anses framgå, att Erdmann berättigats att från statens järnvägar åtnjuta 2,600 kronor för år, så länge han fullgjorde de göromål, vilka, jämförliga med dem, han förut såsom trafikchef utfört, eller eljest enligt hans medgivande kunde av järnvägsstyrelsen honom anförtros. Den i kontraktet intagna bestämmelsen, att Erdmann skulle vara underkastad bland annat de för statens järnvägspersonal gällande villkoren för entledigande, kunde icke anses innebära, att han skulle kunna utan giltig anledning entledigas, utan måste så förstås, att entledigande kunde äga rum endast om han läte komma sig till last fel eller försummelse, som efter vanligen tillämpade grunder medförde befattningshavares skiljande ur järnvägens tjänst. Den omständigheten, att Erdmann någon tid efter Landskrona—Ängelholms järnvägs övergång till staten tillika tjänstgjort såsom trafikchef vid Landskrona och Hälsingborgs järnvägar, borde ej heller anses hava förringat hans rätt att bibehållas vid de löneförmåner, han från Landskrona—Ängelholms järnväg åtnjutit, då han redan före och vid kontraktets uppgörande tjänstgjort i samma egenskap och någon förändring således icke inträtt i de förhållanden, som därvid varit med avseende å honom rådande. På grund härav och då det icke ens uppgivits, att Erdmann vid utförandet av de honom anförtrodda göromålen låtit fel eller försummelse komma sig till last eller att Erdmann, som icke ägde rätt till pension, skulle vara oförmögen att sådana göromål vidare förrätta, vilket icke finge anses framgå av den omständigheten allena, att han dåmera uppnått 67 års ålder, fann Kungl. Maj:t skäligt på det sätt ändra styrelsens beslut, att Erdmann förklarades äga att från statens järnvägar årligen från och med den 1 januari 1913 uppbära 2,600 kronor, så länge han behörigen utförde honom anvisade göromål av ovan angiven beskaffenhet.

Beträffande Erdmanns tjänstgöring efter sistnämnda tidpunkt anför styrelsen slutligen följande:

»Sedan den 1 januari 1913 är Erdmann placerad å styrelsens statistiska kontor. Han har dock under denna tid icke tjänstgjort å själva kontoret, utan har hans arbete bestått däri, att han i hemmet upprättat en del tabeller.

I skrivelse den 14 november 1916 har föreståndaren för nämnda kontor emellertid anmält, att Erdmann, som då vore 71 år gammal, icke längre kunde anses tillfredsställande utföra det arbete, som anförtrotts honom, samt hemställt om åtgärds vidtagande för hans pensionering, varefter bemälda kontorsföreståndare under hösten 1917 förnyat sin framställning i ämnet och därvid meddelat, att Erdmann sedan ett år tillbaka icke erhållit något arbete från statistiska kontoret, då han icke tillfredsställande utfört de göromål, som tidigare anförtrotts honom.»

På grund av dessa upplysningar anser styrelsen, att den i Kungl. Maj:ts omförmälda utslag angivna förutsättningen för att Erdmann må uppbära ett belopp av 2,600 kronor årligen från statens järnvägar icke längre synes vara för handen. Då därtill kommer, att Erdmann uppnått 72 levnadsår, vid vilken ålder arbetsdugligheten i de flesta fall plägar vara ringa, har styrelsen ansett tiden nu vara inne att ånyo underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om beredande av pension åt Erdmann, som med 1917 års utgång varit anställd i statens järnvägars tjänst i 22 år.

Beträffande pensionens storlek erinrar styrelsen, hurusom enligt de grunder, som tillämpats i dylika fall, senast då 1912 års riksdag beviljade pension åt extra tjänstemannen vid styrelsens banbyrå Per Svanbeck, vederbörandes pension bestämts till ungefärligen hälften av hans avlöningsförmåner vid avskedstagandet, minskad med en trettiondel för varje år, som fattades i 30 tjänstår. Med denna beräkningsgrund skulle pensionen för Erdmann utgöra 953 kronor. Med hänsyn emellertid till penningvärdets hastiga nedgång under de senare åren ävensom till den omständigheten, att Erdmann före sin anställning vid statens järnvägar tjänstgjort vid en av staten inköpt järnväg, syntes en lämplig höjning av detta belopp böra äga rum; och har styrelsen därför ifrågasatt, att pensionsbeloppet bestämdes till hälften av Erdmanns arvode eller 1,300 kronor.

På grund av vad sålunda anförts har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva, att Erdmann må från och med månaden näst efter den, då hans anställning vid statens järnvägar upphör, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp av 1,300 kronor.

Efter remiss har statskontoret den 12 december 1917 avgivit utlåtande i ärendet. Statskontoret har därvid, då billigheten syntes bjuda, att någon pension beredd Erdmann, då han icke längre kunde förrätta honom anförtrodda göromål och därför ginge förlustig sitt innehavande arvode, tillstyrkt bifall till järnvägsstyrelsens framställning. Statskontoret.

Såsom järnvägsstyrelsen meddelat, har Erdmann numera varit anställd i statens järnvägars tjänst i 22 år. Vidare har i ärendet upplysts, att han icke längre behörigen kan utföra de göromål, som anförtrotts honom. Erdmann uppfyller sålunda icke vidare den i Kungl. Maj:ts omförmälda utslag den 15 april 1913 angivna förutsättningen för att uppbära innehavande arvode från statens järnvägar och nödgas alltså Departements-
chefen.

såväl till följd härav som på grund av sin ålder — han uppnår innevarande år 73 levnadsår — inom den närmaste framtiden frånträda sin ifrågavarande befattning. Det synes vid sådant förhållande med billighet överensstämmande, att Erdmann beredes någon pension av statsmedel. I enlighet med denna uppfattning hava också vid åtskilliga tillfällen pensioner av Kungl. Maj:t och riksdagen beviljats personer, som visserligen icke innehaft ordinarie anställning i statens tjänst men under en lång tid plikttröget utfört arbete för statens järnvägars räkning.

Det av järnvägsstyrelsen föreslagna pensionsbeloppet av 1,300 kronor synes emellertid något högt i jämförelse med vad av Kungl. Maj:t och riksdagen i liknande fall förut beviljats. Med hänsyn jämväl till den omständigheten, att Erdmann uppbär en årlig pension om 2,730 kronor från enskild järnväg, torde pensionsbeloppet lämpligen kunna bestämmas till 1,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att extra tjänstemannen å järnvägsstyrelsens statistiska kontor Gustaf Elias Erdmann må från och med månaden näst efter den, då hans anställning vid statens järnvägar upphör, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension till belopp av 1,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till riksdagen avlätas.

Ur protokollet:

Bo Hammarskjöld.